

PROBLEMATYKA EGZAMINU MAGISTERSKIEGO DLA FILOLOGII UKRAIŃSKIEJ

SPECJALIZACJA JĘZYKOZNAWCZA

GRAMATYKA OPISOWA JĘZYKA UKRAIŃSKIEGO

I. FONETYKA Z ELEMENTAMI FONOLOGII

1. Dźwięk a litera.
2. System samogłoskowy (wokaliczny) i system spółgłoskowy (konsonantyczny) języka ukraińskiego w porównaniu z językiem polskim.
3. Zmiany fonetyczne w systemie wokalicznym i konsonantycznym; upodobnienia, uproszczenia grup spółgłoskowych.
4. Wymiany (alternacje) samogłoskowe i spółgłoskowe: żywe (współczesne) i historyczne.
5. System fonologiczny współczesnego języka ukraińskiego: fonemy i ich alofony, rodzaje opozycji fonologicznych.
6. Charakter miejsce akcentu w języku ukraińskim. Sylaba.
7. Zasady ortografii ukraińskiej.

II. SŁOWOTWÓRSTWO

1. Słowotwórstwo w ujęciu synchronicznym jako nauka o tworzeniu i budowie wyrazu. Morfemy i ich rodzaje.
2. Analiza słowotwórcza i analiza morfemowa wyrazu. Motywacja słowotwórcza, znaczenie słowotwórcze.
3. Sposoby tworzenia wyrazów.
4. Procesy historyczne w strukturze wyrazu: leksykalizacja (спрощення), dezintegracja (успладнення), perintegracja (перерозклад).

III. LEKSYKOLOGIA I LEKSYKOLOGRAFIA

1. Leksykologia jako nauka o systemie leksykalnym języka. Znaczenie leksykalne.
2. Forma a znaczenie wyrazu – polisemia, synonimia, antonimia, homonimia.
3. Leksyka języka ukraińskiego ze względu na nacechowanie stylistyczne, zakres użycia, sferę funkcjonowania oraz pochodzenie.
4. Rodzaje słowników i ich budowa.
5. Najważniejsze słowniki języka ukraińskiego: jednojęzyczne i dwu- lub wielojęzyczne.

IV. MORFOLOGIA

1. Morfologia jako nauka o częściach mowy. Znaczenie gramatyczne, forma gramatyczna wyrazu. Kategorie gramatyczne. Kryteria wyodrębnienia części mowy.
2. Rzeczownik: podział rzeczowników na grupy semantyczne. Kategoria rodzaju rzeczowników, rodzaj rzeczowników nieodmiennych.
3. Deklinacje, osobliwości poszczególnych deklinacji, końcówki oboczne.
4. Osobliwości rzeczowników *pluralia tantum* oraz rzeczowników odmiany „przymiotnikowej”. Odmiana nazw własnych.
5. Przymiotnik: klasyfikacja semantyczna przymiotników.
6. Odmiana przymiotników, stopniowanie przymiotników jakościowych.
7. Liczebnik: klasyfikacja semantyczna liczebników i ich odmiana.
8. Łączliwość syntaktyczna liczebników.
9. Zaimek: klasyfikacja znaczeniowa i funkcjonalna zaimków. Odmiana zaimków.
10. Czasownik: kategorie gramatyczne czasownika. Bezokolicznik jako podstawowa forma czasownikowa.
11. Koniugacja – formy osobowe, formy trybów i czasów. Czasowniki bezosobowe.
12. Imiesłowy przymiotnikowe i przysłówkowe. Predykatywne formy na –no, -to.
13. Przysówek: klasyfikacja przysłówków. Funkcja syntaktyczna przysłówków. Stopniowanie przysłówków jakościowych. Tworzenie przysłówków – produktywność procesu adwerbializacji różnych części mowy.
14. Kategoria stanu: klasyfikacja semantyczna i opis funkcjonalny wyrazów kategorii

stanu jako osobliwej kategorii wyrazów z punktu widzenia charakterystyki morfologiczno-syntaktycznej.

15. Niesamodzielne części mowy.

16. Przyimek: znaczenie i funkcje przyimków. Wyrażenie stosunków przestrzennych, czasowych, przyczynowych itp. Przyimki pierwotne i pochodne, proste i złożone. Użycie poszczególnych przyimków z właściwymi przypadkami w zestawieniu z językiem polskim.

17. Spójnik: funkcje syntaktyczne spójnikowe. Spójniki współrzędne i podrzędne. Klasyfikacja spójników ze względu na ich znaczenie i rodzaje ustosunkowań. Podrzędne spójniki semantyczne i asemantyczne (що, щоб). Zaimkowe wskaźniki zespolenia podrzędnego.

18. Partykuła: funkcje partykuł. Klasyfikacja partykuł: frazowe (modalne, przeczące), formotwórcze i słowotwórcze.

19. Wykrzyknik: rodzaje wykrzykników i ich funkcjonowanie w zdaniu.

V. SKŁADNIA

1. Składnia jako nauka o grupach syntaktycznych i zdaniach. Związek syntaktyczny między wyrazami i między zdaniami. Związek współrzędny (stosunek łączny, rozłączny i przeciwstawny, stosunek przyłączenia, stosunki gradacyjne). Związek podrzędny.

2. Grupa syntaktyczna. Połączenia predykatywne i niepredykatywne. Grupy syntaktyczne w zależności od charakteru kategorialnego wyrazu głównego.

3. Rodzaje związku podrzędnego w grupie syntaktycznej: związek zgody (pełny i niepełny), rzędu (bezpośredni i pośredni przyimkowy), przynależności. Typy ustosunkowań: atrybutywne, subiektu, obiektu, okolicznikowe.

4. Zdanie. Ogólne wiadomości o zdaniu. Predykatywność, intonacja. Zdanie proste (zdanie pojedyncze) a zdanie złożone. Rodzaje zdań prostych.

5. Części zdania główne i poboczne. Podmiot – sposoby wyrażenia podmiotu. Orzeczenie – proste czasownikowe oraz złożone czasownikowe i imienne.

6. części zdania poboczne. Rodzaje i sposoby wyrażenia przydawki (apozycja jako specyficzny rodzaj przydawki), dopełnienia (dopełnienie bliższe i dalsze) i okolicznika.

7. Bezokolicznik jako czasownikowa forma gramatyczna o specyficznych możliwościach składniowych: funkcje bezokolicznika i ich uwarunkowania semantyczno-syntaktyczne.

8. Jednorodne części zdania. Wyodrębnione części zdania. Wyrazy nie pełniące funkcji części zdania.

9. Zdanie złożone: zdanie bezspójnikowe i spójnikowe (współrzędnie złożone i podrzędnie złożone).

10. Klasyfikacja zdań współrzędnie złożonych.

11. Klasyfikacja zdań podrzędnie złożonych.

12. zdania wielokrotnie złożone.

GRAMATYKA HISTORYCZNA JĘZYKA UKRAIŃSKIEGO

I. FONETYKA

1. Cechy wyróżniające języki wschodniosłowiańskie spośród innych języków słowiańskich.

2. Wspólne cechy białorusko-ukraińskie, przeciwstawiające się rosyjskim.

3. Cechy wyróżniające język ukraiński na tle języków słowiańskich.

4. Samogłoski jerowe oraz następstwa ich zaniku dla fonetyki języka ukraińskiego.

5. Najważniejsze procesy fonetyczne języka ukraińskiego (przegłos, ikawizm, dyspalatalizacja spółgłosek przed „e” oraz dawnym „i”).

II. MORFOLOGIA

1. Rozwój kategorii morfologicznych rzeczownika.

2. Zmiany w systemie deklinacyjnym rzeczowników.

3. Rozwój zaimka jako części mowy.

4. Rozwój przymiotnika jako części mowy.
5. Kształtowanie się liczebnika jako samodzielnej części mowy.
6. Zmiany w systemie koniugacyjnym czasownika.
7. Rozwój kategorii czasu.
8. Rozwój kategorii trybu.
9. Imiesłowy: ich pochodzenie i rozwój.
10. Formy nieodmienne czasownika: ich pochodzenie i rozwój.

HISTORIA UKRAIŃSKIEGO JĘZYKA LITERACKIEGO

1. Język literacki Rusi Kijowskiej.
2. Powstanie i rozwój tzw. „prostej mowy”, języka literackiego Rusi Zachodniej 2 poł. XVI-XVII w.
3. Ukraiński język literacki w XVIII w.
4. Początki kształtowania się nowożytnego języka literackiego na Ukrainie.
5. Rola Tarasa Szewczenki i Pantelejmona Kulisza w tworzeniu nowożytnego języka literackiego.
6. Język literacki na Ukrainie w 2 poł. XIX w. (wariant wschodni i zachodni).
7. Rozwój języka literackiego w okresie radzieckim.
8. Język ukraiński w niepodległej Ukrainie.

SPECJALIZACJA HISTORYCZNO LITERACKA

Egzamin magisterski odbywa się przed Komisją, w skład której wchodzi przewodniczący, promotor i recenzent.

Egzamin magisterski składa się z czterech części:

1. Obrona pracy, która polega na ustosunkowaniu się do uwag zawartych w ocenie promotora i recenzji oraz pytań Komisji.
2. Pytanie z historii literatury dotyczące okresu, z którym wiąże się praca magisterska.
3. Pytanie z historii literatury o charakterze przekrojowym, dotyczące ewolucji motywów, gatunków, bohaterów, historycznych zmian w zakresie okresów, prądów i kierunków literackich. Możliwe jest także pytanie dotyczące epoki nie związanej z problematyką pracy magisterskiej.
4. Pytanie z teorii literatury lub metodologii badań literackich.

PROBLEMATYKA EGZAMINU MAGISTERSKIEGO SPECJALIZACJA HISTORYCZNO LITERACKA

I. HISTORIA LITERATURY UKRAIŃSKIEJ

A. FOLKLOR

1. Cechy mentalności ludowej: stosunek do świata i przyrody, pojmowanie czasu i przestrzeni. Kultura duchowa ludu jako synteza elementów chrześcijańskich i pogańskich; naiwny panteizm i pozostałości wierzeń mitologicznych.
2. Istota i wyróżniki folkloru ukraińskiego. Rozwój folklorystyki w XIX i XX wieku. Oddziaływanie twórczości ustnej na literaturę piękną.
3. Rodzaje i gatunki twórczości ludowej. Pieśni (historyczne, kalendarzowoobyczajowe, duchowne i liryczne), baśni, dramat ludowy. Dumy: geneza, tło historyczne i wykonawcy; motywy, bohaterowie oraz środki artystyczne. Miejsce dum w ukraińskiej tradycji i ich wpływ na kształtowanie się świadomości narodowej.

B. LITERATURA STARORUSKA I STAROUKRAIŃSKA

1. Piśmiennictwo ruskiego średniowiecza – periodyzacja, cechy charakterystyczne i specyfika. Podstawowe gatunki literatury XI–XIII wieku: hagiografia, homiletyka, kronikarstwo, literatura dydaktyczna, opisy podróży i in. Literatura przekładowa. Apokryfy.
2. Literatura doby kijowskiej i jej arcydzieła: *Słowo o prawie i łasce* metropolity Iłariona, *Pouczenie* Włodzimierza Monomacha, *Żywot i pielgrzymowanie* ihumena Daniela,

Pateryk Kijowsko-Pieczerski.

3. Rusko-ukraińskie latopisarstwo. *Powieść minionych lat* jako źródło poznania dziejów i kultury Rusi Kijowskiej; cechy formalne i przesłanie ideowe zabytku. *Latopis kijowski* i *Latopis halicko-wołyński* jako kontynuacja kroniki Nestora w *Latopisie hipackim (ruskim)*.

4. *Słowo o wyprawie Igora* jako najwybitniejsze dzieło literackie epoki. Idea, gatunek, poetyka utworu, wpływ na nowoczesne literatury narodów słowiańskich. Badania *Słowa* oraz spory o autentyczność.

5. Rozwój piśmiennictwa od połowy XIII do końca XV wieku. Reorientacja cywilizacyjna Ukrainy w XVI wieku. Oddziaływanie kultury łacińsko-polskiej i prądów reformacyjnych: Akademia Ostrogska, szkoły brackie, pierwsze drukarnie. Odrodzenie piśmiennictwa ukraińskiego; polemika wokół Unii brzeskiej (I. Wyszeński, M. Smotrycki, A. H. Pocij, Z. Kopysteński). Łacińskojęzyczna twórczość Rusinów-Ukraińców.

C. LITERATURA BAROKU I OŚWIECENIA

1. Wpływy renesansowe i barokowe w kulturze ukraińskiej XVII stulecia. Twórcy kręgu Piotra Mohyły i Kolegium Kijowskiego. Wielojęzyczna poezja ukraińskiego baroku: Sylwester Kossow, Atanazy Kalnofojski, Symeon Połocki. Barokowa poetyka *Lutni Apollinowej* Łazarza Baranowicza.

2. Rozwój drukarstwa, oświaty, teatru, muzyki i sztuk pięknych. Akademia Kijowsko-Mohylańska wiodącym ośrodkiem życia kulturalnego i literackiego. Poezja dojrzałego baroku: Iwan Wełyczkowski, Daniel Bratkowski, Stefan Jaworski i in. Panegiryci i oświeciciele epoki Iwana Mazepy.

3. Twórczość epicka i dramatyczna okresu baroku. Piśmiennictwo historyczne końca XVII – początku XVIII stulecia: *Latopis naoczego świadka*, latopis Hryhorija Hrabianki i kronika Samuela Wełyczki. Kozacka wizja dziejów Ukrainy i jej oddziaływanie na twórców epoki romantyzmu.

4. Literatura religijna i filozoficzna XVIII wieku. Hryhorij Skoworoda – życie, poglądy i twórczość literacka. Poezja liryczna (*Ogród pieśni nabożnych*), traktaty filozoficzne, bajki. Wątki antyczne i oświeceniowe w twórczości pisarza-myśliciela oraz jego oryginalna koncepcja filozoficzna.

D. LITERATURA XIX WIEKU

1. Przełom XVIII i XIX w. w literaturze. Ukraiński preromantyzm i romantyzm: periodyzacja, ogólne założenia estetyczne i narodowa specyfika. Twórczość Iwana Kotlarewskiego. Poemat heroikomiczny *Eneida*; burleska i trawestacja, komiczna panorama historii i kultury XVIII-wiecznej Ukrainy. Dramaty i teatr Kotlarewskiego. Twórczość Hryhorija Kwitki-Osnowjanenki: opowiadania, powieści i dramaty z życia ludu.

2. Wizja Ukrainy w literaturze romantycznej. Romantycy charkowscy (Ł. Borowykowski, A. Metłyński, M. Kostomarow) i kijowscy (M. Maksymowycz, P. Kulisz, T. Szewczenko). Odrodzenie narodowe w Galicji: działalność M. Szaszkewycza i „Ruskiej Trójcy”.

3. Taras Szewczenko: życie, światopogląd i twórczość. Pierwsze próby poetyckie (1838–1843), zbiór wierszy i ballad *Kobzarz*. Wczesne poematy Szewczenki: obraz przeszłości Ukrainy w poemacie *Hajdamacy*, motyw niewoli w poemacie *Kateryna*. Poematy i liryka okresu „trzech lat” (1844–1846): *Sen*, *Kaukaz*, *Heretyk*. Twórczość okresu zesłania i ostatnich lat życia (1847–1861). Patriotyczny wymiar poezji Szewczenki. Nowatorstwo formalne jego twórczości.

4. Życie literackie w połowie i drugiej połowie XIX w. Czasopismo „Osnowa” i jego rola w odrodzeniu kulturalnym Ukrainy Naddnieprzańskiej. Twórczość Marka Wowczoka (M. Wilinskiej) i Pantalejmona Kulisza; powieść Kulisza *Czarna Rada*. Ewolucja realizmu w II połowie XIX w. – od etnograficznego i obyczajowego do psychologicznego. Twórczość epicka Iwana Neczuja-Łewyckiego; powieści o tematyce wiejskiej (*Rodzina Kajdasza*, *Mykoła Dżeria*), utwory poświęcone inteligencji (*Chmury*) i dziejom Ukrainy. Sztuka pisarska Neczuja-Łewyckiego, wielobarwne pejzaże i mistrzowskie dialogi.

5. Proza Panasa Myrnego. Przejście od krótkich form narracyjnych (opowiadania, obrazki, opowieści) do powieści psychologiczno-obyczajowych. Powieść-epopeja *Czyż ryczą*

woły, gdy mają pełne żłoby? Wprowadzenie nowych elementów narracji, ukazanie świata wewnętrznego i analiza stanów granicznych psychiki bohaterów (powieść *Towarzysze*).

6. Ukraińska dramaturgia i teatr II połowy XIX wieku. Realistyczno-narodnicki repertuar scen ukraińskich. Działalność M. Kropywnyckiego i M. Staryckiego. Najważniejsze sztuki Iwana Karpenki-Karego.

7. Ewolucja motywów i form w poezji ostatnich dekad XIX wieku. Liryka Mychajła Staryckiego, Pawła Hrabowskiego i Iwana Franki. Nowatorski tomik Franki *Zwiędłe liście*; polemika wokół dekadentyzmu pisarza. Poematy filozoficzne Franki. Tradycja i nowatorstwo w poemacie *Mojżesz*.

8. Epika I. Franki: założenia ideowe, doskonałość artystyczna, encyklopedyzm. Najważniejsze opowiadania, opowieści (*Opowiadania borysławskie*) i powieści (*Skrzyżowane ścieżki*). Zasada „realizmu naukowego” w prozie pisarza. Franko jako tłumacz, krytyk i historyk literatury, publicysta oraz organizator ukraińskiego życia kulturalnego w Galicji. Postulaty estetyczne pisarza i jego „szkoła” w literaturze. Franko a literatura polska.

E. LITERATURA PRZEŁOMU XIX I XX WIEKU

1. Przełom antypozytywistyczny. Epoka modernizmu. Modernizm jako paradygmat estetyczny. Lwowska grupa „Mołoda Muza” i kijowska „Ukraińska chata”.

2. Twórczość Mychajła Kociubyńskiego. Ewolucja stylu w nowelistyce pisarza: od poetyki realistycznej do psychologicznego impresjonizmu. Opowieści Kociubyńskiego; archetypowo-filozoficzna wymowa *Cieni zapomnianych przodków*.

3. Modernistyczne podstawy światopoglądu Olhy Kobylańskiej: nietzscheanizm, feminizm, estetyzm. Wczesne opowieści i najważniejsze nowele pisarki. Arcydzieło Kobylańskiej *Valce mélancolique*: mistrzowska konstrukcja postaci, plastyczny styl, elementy neoromantyzmu i psychologizmu.

4. Łesia Ukrainka na tle epoki wczesnego modernizmu. Od motywów tradycyjnych we wczesnej liryce do nowatorskiego teatru „żywych symboli”. Poematy dramatyczne i dramaty Ukrainki: *Opętana*, *Kasandra*, *Pieśń lasu*.

5. Nowelistyka Wasyla Stefanyka. Wpływ estetyki Młodej Polski i europejskiego modernizmu na światopogląd i metodę twórczą pisarza. Charakterystyczne cechy psychologizmu Stefanyka; Stefanyk a Kociubyński.

6. Neorealizm w literaturze początku XX stulecia. Wczesne opowiadania Wołodymyra Wynnyczenki – bogactwo tematyki i motywów, ewolucja form narracyjnych. Świadomość dziecka w opowiadaniach z cyklu *Korale*. Ukraińska dramaturgia modernistyczna. Dramaty Wynnyczenki – między realizmem a psychoanalizą. Teatr symbolistyczny: dramaty Ołeksandra Ołesia. Krytyka Mykoły Woronego.

F. LITERATURA XX WIEKU

1. Sytuacja społeczno-polityczna po rewolucji 1917 r. i jej wpływ na życie literackie lat 20. Najważniejsze ugrupowania literackie. Eksperymenty artystyczne. Epoka „Rozstrzelanego Odrodzenia”.

2. Program literacki i poglądy Mykoły Chwyłowego. Ewolucja tematów i form w nowelistyce Chwyłowego. *Повість про санаторіюну зону*: poczucie zagrożenia wśród pokolenia rewolucjonistów-idealistów. Proza urbanistyczna. Twórczość Waleriana Pidmohylnego. Powieść *Miasto* jako modelowy przykład młodej prozy porewolucyjnej – problematyka, bohaterowie i duch epoki.

3. Pawło Tyczyna – czołowy poeta ukraińskiego odrodzenia narodowego. Wczesna liryka: oryginalny światopogląd i poetyka, panteizm i „klarnetyzm”. Apogeum twórczości poetyckiej Tyczyny i jej socrealistyczne wypaczenie. Nurt neoklasycyzmu w ukraińskiej liryce lat 20. (Maksym Rylski, Mykoła Zerow, Mychajło Draj-Chmara i in); poezja i przekłady „neoklasyków”. Zachodnioukraińska i emigracyjna poezja lat 20. i 30. Witalistyczny obraz świata w poezji Bohdana Ihora Antonycza. Najważniejsze motywy i wątki w twórczości poetów „szkoły praskiej” (O. Stefanowycz, O. Laturyńska, O. Olżycz, O. Teliha). Kult historii i imperatyw moralny w liryce Jewhena Małaniuka.

4. Ukraińskie kino poetyckie lat 30. Ołeksandr Dowżenko – światowej sławy reżyser, scenarzysta, pisarz. Dramatyczny sprzeciw Dowżenki wobec stalinizmu. Epickie, liryczne i

publicystyczne wątki powieści *Zaczarowana Desna*. Eksperymentalny teatr *Berezil* Łesia Kurbasa; nowatorskie inscenizacje dramatów Mykoły Kulisza.

5. Proza emigracyjna. Problematyka, apokaliptyczny wymiar i aluzje biblijne w powieści Ułasia Samczuka *Maria*. Powieść *Wołyń* jako epicki wizerunek Ukrainy pierwszych dekad XX stulecia. Powieści Iwana Bahrianego – tragiczne losy Ukraińców w epoce stalinizmu.

6. Ruch literacki lat 60. Nowa generacja pisarzy i próba modernizacji tradycji. Twórczość Wasyla Symonenki, Iwana Dracza, Liny Kostenko. Młodzi moderniści na emigracji: powstanie „grupy nowojorskiej”. Nowa fala represji i początek ruchu dysydenckiego pod koniec lat 60. Literatura buntu i sprzeciwu: odwołanie do wartości chrześcijańskich i tradycji Tarasa Szewczenki. Pisarze-dysydenci – Iwan Switłychny, Jewhen Swerstiuk, Iwan Dziuba. Literacki i społeczny fenomen Wasyla Stusa; powtórne odczytanie *Palimpsestów* Stusa w czasach niepodległej Ukrainy i współczesne interpretacje jego poezji.

7. Nowe powieściopisarstwo historyczne lat 60., 70. i 80.; fascynacja przeszłością Ukrainy, szczególnie epoką baroku (problem pamięci narodowej i zdrady); wykorzystanie źródeł historycznych i literackich w powieściach Pawła Zahrebelnego (*Dziw*), Romana Iwanyczuka (*Malwy*) i Walerego Szewczuka (*Oko otchłani*).

8. Przełom estetyczny końca lat 80. Radość z odzyskania niepodległości i formowanie nowego oblicza kultury posttotalitarnej. Współczesne życie literackie Ukrainy. Nowe prądy, manifesty i ugrupowania lat 90. Proza i eseistyka Jurija Andruchowycza, Oksany Zabuzko, Tarasa Prochaški.

II. TEORIA LITERATURY

1. Nauka o literaturze i jej działy. Przedmiot i zakres poetyki: działy poetyki oraz sposób ujęcia (poetyka opisowa i historyczna). Poetyka jako narzędzie badania tekstu literackiego. Dzieło literatury pięknej i jego specyfika. Kreacja literacka (świat przedstawiony) wobec rzeczywistości pozaliterackiej, pojęcie fikcji literackiej; wyróżniki literatury pięknej; struktura dzieła literackiego. Literatura a inne sztuki. Styl i stylistyka. Wielowarstwowość i wielofazowość dzieła literackiego (wg R. Ingardena).

2. Świat przedstawiony i jego budowa. Elementy kompozycji („anatomia”): temat i idea, motyw i wątek, fabuła i akcja, narrator i rodzaje narracji, postać literacka (bohater), czas i przestrzeń w utworze literackim. Formy podawcze (opis i opowiadanie, monolog i dialog, mowa zależna, niezależna i pozornie zależna) Płaszczyzna narracji i płaszczyzna wypowiedzi bohaterów. Pojęcie odbiorcy wirtualnego. Układ kompozycyjny („dynamika”): materiał treściowy w ujęciu czasoprzestrzennym (związki czasowo-przestrzenne, fabularyzacja akcji) i celowościowym (związki teleologiczne i przyczynowo-skutkowe). Typy kompozycji (zamknięta, otwarta, ramowa, szkatułkowa, etc.). Rodzaje motywacji (realistyczna i fantastyczna, społeczno-psychologiczna, metafizyczna, konstrukcyjna). Dzieło literackie jako całościowa organizacja świata przedstawionego.

3. Pojęcie rodzaju i gatunku w kontekście poetyki historycznej. Wyróżniki rodzajowe i klasyczny podział gatunkowy. Genologia w ujęciu klasycznym i współczesnym. Pojęcie automatyzacji i dezautomatyzacji zjawisk literackich. Zmiany gatunków literackich na przestrzeni historii literatury. Klasyczne poetyki a nowoczesna klasyfikacja geneologiczna.

4. Podmiot („ja” liryczne) i pojęcie sytuacji lirycznej. Klasyfikacja liryki: Liryka bezpośrednia i pośrednia, typy konstrukcji monologu lirycznego. Właściwości stylowokompozycyjne (kompozycja w liryce). Sposób obrazowania i modele liryki. Czas i przestrzeń w liryce. Podstawowe odmiany gatunkowe i ich ewolucja.

5. Teorie dramatu. Geneza dramatu. Pojęcie tragizmu. Budowa świata przedstawionego, funkcja zdarzeń i postaci. Zmiany w budowie dramatu na przestrzeni dziejów. Formy i funkcje wypowiedzi. Gatunki dramatyczne i ich ewolucja.

III. METODOLOGIA BADAŃ LITERACKICH

1. Klasyfikacja kierunków badań literackich. Badania filologiczne. Podstawowe zadania tekstologii. Komparatystyka literacka. Psychoanaliza literacka, hermeneutyka, strukturalne i semiotyczne badania w teorii literatury, dekonstrukcjonizm i gender studies. Dwudziestowieczna socjologia literatury oraz podejścia interdyscyplinarne.

2. Wybitne szkoły w literaturoznawstwie ukraińskim XIX-XX w. Psychologiczne interpretacje literatury O. Potebni i I. Franki oraz M. Zerowa, strukturalizm D. Czyżewskiego. Postkolonialna krytyka i jej odmiany we współczesnym literaturoznawstwie ukraińskim.

LITERATURA:

В. Лепки, *Zarys literatury ukraińskiej. Podręcznik informacyjny*, Warszawa-Kraków 1930.

Д. Чижевський, *Історія української літератури*, Київ 2003.

Історія української літератури ХХ століття (у двох книгах), за ред. В. Дончика, Київ 1998.

М. Зеров, *Українське письменство*, Київ 2003.

М. Попович, *Напис історії культури України*, Київ 2001.

Е. Папла, *Poetyka. Skrypt dla studentów filologii ukraińskiej, cz. I i II*, Kraków 1994.

Е. Папла, *Wprowadzenie do analizy dzieła literackiego. Skrypt dla studentów filologii ukraińskiej*, Kraków 2001.

М. Гловіński, М. Okopień-Sławińska, J. Sławiński, *Zarys teorii literatury*, 1991.

УКРАЇНЬКА ФІЛОЛОГІЯ МАГІСТЕРСЬКИЙ ІСПИТ

Історико-літературна спеціалізація

Магістерський іспит відбувається у присутності Комісії.

Магістерський іспит складається з чотирьох частин:

1. Захист праці, що полягає у відповіді на критичні зауваження наукового керівника та рецензента, а також на питання Комісії.
 2. Питання з історії літератури того періоду, який досліджувався у магістерській праці.
 3. Питання оглядового характеру з історії літератури, що стосується еволюції мотивів, жанрів, героїв, історичних змін в рамках культурних епох, напрямів та течій в літературі. Може бути також задане питання, що не пов'язане з проблематикою магістерської праці.
 4. Питання з теорії літератури або методології літературознавства.
- Екзаменаційна оцінка є середнім балом усіх чотирьох відповідей.

ПРОБЛЕМАТИКА МАГІСТЕРСЬКОГО ІСПИТУ ІСТОРИКО-ЛІТЕРАТУРНА СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ

I. ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

A. ФОЛЬКЛОР

1. Особливості національного менталітету українців: ставлення до світу і природи, уявлення про час та простір. Народна культура як синтез язичеських та християнських чинників; первісний пантеїзм та релікти міфологічних вірувань.
2. Сутність і характерні риси українського фольклору. Розвиток фольклористики в XIX та XX століттях. Вплив усної народної творчості на художню літературу.
3. Види і жанри усної народної творчості. Пісні (історичні, календарно-обрядові, духовні та ліричні), казки, народні драми. Думи – історія створення, історичне тло та поетика. Місце дум в українській традиції та їх вплив та формування національної свідомості.

Б. ДАВНЬОРУСЬКА ТА ДАВНЬОУКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

1. Письменство русько-українського середньовіччя – періодизація, характерні zdania вієриси та специфіка. Провідні жанри літератури XI-XIII століть: агіографія, гомілетика, хронографія, дидактична та пілігримська література тощо. Перекладне письменство. Апокрифи.
2. Література київської доби та її архітвори: „Слово про закон і благодать” мєтрополита Іларіона, „Повчання” Володимира Мономаха, „Життя і ходіння” ігумена Данила, „Києво-Печерський патерик”.
3. Русько-українське літописання. „Повість минулих літ” як джерело пізнання

минувшини та культури Київської Русі: особливості форми та ідейний зміст. „Київський літопис” та „Галицько-Волинський літопис” як продовження літопису Нестора в Іпатському списку („Літопис Руський”).

4. „Слово про Ігорів похід” – найвидатніший художній твір епохи. Визначення жанру, поетика та ідея твору, вплив на слов’янські літератури XIX-XX століть. Відкриття та дослідження „Слова”, дискусії про автентичність пам’ятки.

5. Розвиток письменства від середини XIII до кінця XV століття. Цивілізаційна переорієнтація України в XVI столітті. Вплив латинсько-польської культури та реформації. Острозька академія, братські школи, перші друкарні. Відродження літератури, полеміка щодо Берестейської унії (Іван Вишенський, Мелетій Смотрицький, Адам Потій, Захарія Копистенський). Латиномовна творчість русинів-українців.

В. ЛІТЕРАТУРА БАРОКО ТА ПРОСВІТНИЦТВА

1. Впливи ренесансу та бароко в українській культурі XVII століття. Літератори кола Петра Могилы та Київського колегіуму. Багатомовна поезія українського бароко: Сильвестр Коссов, Афанасій Кальнофойський, Симеон Полоцький. Барокова поетика „Аполонової лютні” Лазаря Барановича.

2. Розвиток друкарства, освіти, театру, музики та малярства. Київо-Могилянська академія – провідний осередок культурного та літературного життя. Поезія зрілого бароко: Іван Величковський, Данило Братковський, Стефан Яворський та інші. Панегіристи та просвітники доби Івана Мазепи.

3. Епічна та драматургічна творчість періоду бароко. Історичне письменство кінця XVII – початку XVIII століття: „Літопис Самовидця”, літописи Григорія Грабянки та Самійла Величка. Козацько-старшинська візія минувшини та її вплив на діячів романтизму.

4. Релігійна та філософська література XVIII століття. Григорій Сковорода – життя, світогляд та літературна творчість. Лірична поезія збірки „Сад Божественних пісень”, філософські трактати і байки. Античні і просвітницькі мотиви у творчості письменника-мислителя та його оригінальна філософська концепція.

Г. ЛІТЕРАТУРА XIX СТОЛІТТЯ

1. Межа XVIII та XIX століть у літературі. Український преромантизм та романтизм: періодизація, естетичні засади та національна своєрідність. Творчість Івана Котляревського. Поема „Енеїда”: бурлеск і трагедія, комічна панорама історії та культури України XVIII століття. Драми і театр Котляревського. Творчість Григорія Квітки-Основ’яненка – оповідання, повісті та драми з народного життя.

2. Образ України в романтичній літературі. Харківські (Л.Боровиковський, А.Метлинський, М.Костомаров) і київські романтики (М.Максимович, П.Куліш, Т.Шевченко). Національне відродження в Галичині: діяльність М.Шашкевича та „Руської Трійці”.

3. Тарас Шевченко – життя, світогляд, творчість. Перші поетичні спроби (1838-1843), збірка віршів та балад „Кобзар”. Ранні поеми Шевченка: образ минулого України в „Гайдамаках”, тема неволі в „Катерині”. Поеми та лірика періоду „трьох літ” (1844-1846): „Сон”, „Кавказ”, „Єретик”. Творчість періоду заслання та останніх літ життя (1847-1861). Патріотичний смисл поезії Шевченка. Оригінальність форми.

4. Літературне життя середини та другої половини XIX століття. Журнал „Основа” та його роль у відновленні культурного життя Наддніпрянської України. Творчість Марка Вовчка (М.Вілінської) і Пантелеймона Куліша. Роман Куліша „Чорна рада”. Еволюція реалізму в літературі – від етнографічного та побутового до психологічного. Епічна творчість Івана Нечуя-Левицького. Повісті письменника з селянського життя („Кайдашева сім’я”, „Микола Джеря”), програмний роман про шляхи української інтелігенції „Хмари”, твори на історичну тему. Оповідна манера Нечуя-Левицького, майстерність описів природи та діалогів.

5. Художня проза Панаса Мирного. Еволюція від малих оповідних форм (оповідання, нарис, повість) до великих (психологічно-побутовий роман). Роман-епопея

„Хіба ревуть воли, як ясла повні?“ Введення нових елементів художньої оповіді, віддзеркалення внутрішнього світу персонажів, дослідження маргінальних характерів та станів психіки (повість „Товариші“).

6. Українська драматургія і театр другої половини XIX віку. Проблема репертуару, народності та реалізму. Театральна діяльність М.Кропивницького і М.Старицького. Найвидатніші драми Івана Карпенка-Карого.

7. Еволюція мотивів та форм поезії в останніх десятиліттях XIX сторіччя (лірика Михайла Старицького, Павла Грабовського та Івана Франка). Збірка Івана Франка „Зів'яле листя“ як межове явище в поезії, полеміка про декадентизм автора. Філософські поеми І.Франка. Традиція та новизна в поемі „Мойсей“.

8. Епічний проект Івана Франка: ідейні засновки, художня вичерпність та енциклопедизм. Найвидатніші оповідання, повісті та романи Франка („Перехресні стежки“, „Бориславські оповідання“). Принцип наукового реалізму в прозі письменника. Іван Франко як критик і дослідник літератури, редактор та організатор українського культурного життя в Галичині, його „школа“ в літературі. Франко і польське письменство.

Д. ЛІТЕРАТУРА КІНЦЯ XIX І ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ

1. Помежів'я культурних епох реалізму й модернізму. Модернізм як естетична парадигма. Львівська „Молода Муза“ та київська „Українська хата“.

2. Творчість Михайла Коцюбинського. Еволюція стилю в новелістиці майстра: від поетики реалізму до психологічного імпресіонізму. Архетипно_____ -філософська природа повісті „Тіні забутих предків“.

3. Модерністична основа світогляду і творчості Ольги Кобилянської: ніцшеанство, фемінізм, естетизм. Ранні повісті та найважливіші новели Кобилянської. Новела „Valse mélancolique“: майстерність і характерність персонажів, пластичність письма, риси неоромантизму та психологізму.

4. Постать Лесі Українки на тлі раннього модернізму. Від традиційних мотивів ранньої лірики до новаторського театру „живих символів“. Вершини драматичної поезії Лесі Українки: „Одержима“, „Кассандра“, „Лісова пісня“.

5. Новелістика Василя Стефаника. Вплив естетики Молодої Польщі та європейського модерну на творчу свідомість майстра. Характерні ознаки стефаниківської новели, на відміну від новели Коцюбинського.

6. Неореалізм у літературі початку XX століття. Ранні оповідання Винниченка: багатство тем і мотивів, розвиток нарративних форм. Моделювання дитячої свідомості в оповіданнях циклу „Намисто“. Модерна українська драматургія. Драми Володимира Винниченка: між реалізмом і психоаналізом. Символістичний театр: драми Олександра Олеся, критика Миколи Вороного.

Е. ЛІТЕРАТУРА XX СТОЛІТТЯ

1. Суспільно-політична ситуація після революції 1917 року та її вплив на літературне життя 1920-х років. Провідні літературні групи та експерименти. Епоха „розстріляного Відродження“.

2. Ідейні погляди та літературна програма Миколи Хвильового. Новелістика Хвильового в еволюції тем і форм. „Повість про санаторійну зону“: моделювання zagrożеної свідомості покоління революціонерів-ідеалістів. Урбаністична проза. Творчість Валер'яна Підмогильного. Роман „Місто“ як зразок молодого пореволюційної прози: проблематика, психологізм, герої та дух епохи у творі.

3. Павло Тичина - провідний поет українського національного відродження. Рання лірика: своєрідність світогляду та поетики, пантеїзм і „кларнетизм“ автора. Вершини та „корозія таланту“ Тичини. Неокласицизм в українській поезії 1920-х років, оригінальна та перекладна творчість неокласиків (Максим Рильський, Микола Зеров, Михайло Драй-Хмара та ін.). Західноукраїнська та еміграційна поезія 1920-1930-х років. Віталістична модель світу в ліриці Богдана Ігоря Антонича. Мотиви і образи поетів „Празької школи“ О.Стефановича, О.Лятуринської, О.Ольжича, О.Теліги. Культ історизму та моральний імператив у ліриці Євгена Маланюка.

4. Українське поетичне кіно 1930-х років. Олександр Довженко як режисер, сценарист, письменник. Світова слава і драматичне протистояння Довженка сталінізму. Епічний, ліричний і публіцистичний струмені в повісті О.Довженка „Зачарована Десна”. Експериментальний театр Леся Курбаса „Березіль”. Драми Миколи Куліша в основі репертуару „Березоля”.
5. Художня проза української еміграції. Гострота проблематики, апокаліптизм та біблійні алюзії в романі Уласа Самчука „Марія”. Роман Самчука „Волинь” як художній образ України перших десятиліть ХХ століття. Епічна творчість Івана Багряного; трагічна доля української людини в добу сталінізму.
6. Культурний рух 1960-х років. Нове покоління письменників та спроби ревізії традиції. Творчість Василя Симоненка, Івана Драча, Ліни Костенко. Молоді модерністи в еміграції: становлення „Нью-Йоркської групи”. Нова хвиля репресій та поява дисидентства наприкінці 1960-х років. Література непокори і протистояння, її християнські та шевченківські засади. Письменники-дисиденти (Іван Світличний, Євген Сверстюк, Іван Дзюба). Літературний та громадянський феномен Василя Стуса. Друге прочитання „Палімпсестів” В.Стуса в часи незалежної України і сучасні інтерпретації його поезії.
7. Історична романістика 1960-80-х років. Трактатування історизму, національної пам’яті та зради, відкриття чару минувшини, зокрема українського бароко, стилізації історичних та літературних джерел давніх епох у романах Павла Загребельного („Диво”), Романа Іваничука („Мальви”) та Валерія Шевчука („Око прірви”).
8. Естетичний перелом кінця 1980-х років. Ейфорія свободи та формування постколоніальної культури. Сучасна літературна ситуація на Україні. Літературні течії, декларації та групи 1990-х років. Поява постмодерної кондиції. Художня проза та есеїстика Юрія Андруховича, Оксани Забужко, Тараса Прохаська та ін.

II. ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ

1. Наука про літературу та її розділи. Предмет і функція поетики: розділи поетики та її парадигми (історична і описова поетика). Дослідження художнього тексту з допомогою поетики. Літературний твір та його своєрідність. Літературна творчість (художній образ світу) та позалітературна дійсність; поняття художнього вимислу (fiction); ознаки художньої творчості; структура художнього твору. Література та інші мистецтва. Стель і стилістика. Багатошаровість та багатофазовість художнього твору (за Р.Інґарденом).
2. Художній образ світу та спосіб його моделювання. Елементи композиції („анатомія”): тема й ідея, мотив і настрої, сюжет і дія, оповідач і форми оповіді, літературний персонаж, час і простір у художньому творі. Форми нарації (опис і власне оповідь, монолог і діалог, мова автора і мова персонажів, імітація мови персонажів. Поняття віртуального читача. Композиція („динаміка”): зміст твору з погляду часопростору (відношення часу і простору, фабуляризація дії) та доцільності (телеологічні та причинно-наслідкові відношення). Типи композиції (завершена, відкрита, обрамлена, детективна та ін. Характер мотивації (реалістична і фантастична, суспільно-психологічна, метафізична, конструкційна). Літературний твір як цілісна модель художнього образу світу.
3. Поняття роду і жанру в контексті історичної поетики. Родові ознаки і традиційна класифікація жанрів. Генологія з класичного і сучасного погляду. Поняття автоматизації та дезавтоматизації літературних явищ. Зміни літературних жанрів протягом історії літератури. Класичні ___2 поетики • та новітні класифікації жанрів.
4. Суб’єкт (ліричне „я”) та поняття ліричної ситуації. Класифікації лірики: лірика безпосередня та опосередкована, типи моделювання ліричного монологу. Композиційно-стильові властивості (композиція в ліриці). Спосіб укладання та моделі лірики. Час і простір у ліриці. Засадничі жанрові різновиди та їх еволюція.
5. Теорія драми. Походження драми. Поняття трагізму. Моделювання художнього образу світу, роль події та персонажів. Змінність родових ознак драми протягом історії. Форми та функції нарації. Жанри драми та їх еволюція.

III. МЕТОДОЛОГІЯ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА

1. Напрями літературознавства. Філологічні студії. Засадничі завдання текстології. Літературна компаративістика. Психоаналіз, герменевтика, структуралізм, семіотика, деконструкція та гендер у літературознавстві. Розвиток теорії та соціології літератури у ХХ столітті. Інтердисциплінарні підходи.

2. Теоретичні моделі українського літературознавства ХІХ-ХХ століть.

Психологічна інтерпретація літератури О.Потебні, І.Франка, М.Зерова, структуралізм Д.Чижевського. Постколоніальна критика та її різновиди в сучасному українському літературознавстві.

ЛІТЕРАТУРА:

В. Ёрпки, *Zarys literatury ukraińskiej. Podręcznik informacyjny*, Warszawa-Kraków 1930.

Д. Чижевський, *Історія української літератури*, Київ 2003.

Історія української літератури ХХ століття (у двох книгах), за ред. В. Дончика, Київ 1998.

М. Зеров, *Українське письменство*, Київ 2003.

М. Попович, *Нарис історії культури України*, Київ 2001.

Е. Папла, *Poetyka. Skrypt dla studentów filologii ukraińskiej*, cz. I i II, Kraków 1994.

Е. Папла, *Wprowadzenie do analizy dzieła literackiego. Skrypt dla studentów filologii ukraińskiej*, Kraków 2001.

М. Гłowiński, М. Okopień-Sławińska, J. Sławiński, *Zarys teorii literatury*, 1991__